

การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย

นางสาว ปาลิตา นันท์เดชขจร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974-332-580-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ECONOMIC ANALYSIS OF FERTILITY IN THAILAND

Miss Palida Nandekachorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics in Economics

Department of Economics

Graduate School

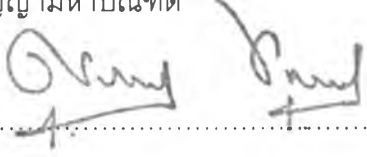
Chulalongkorn University

Academic Year 1998

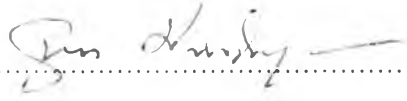
ISBN 974-332-580-8

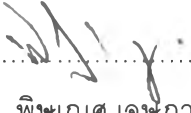
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย
โดย นางสาวปาลิดา นันท์เดชขจร
ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. พิษณศ เจษฎาจักร

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

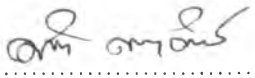

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

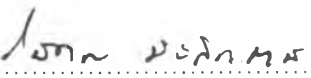
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จุฑา มั่นสโพบูลย์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร. พิษณศ เจษฎาจักร)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วรรณภา ภัทรสุข)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อิศรา ศานติศาสน์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โสติธร มัลลิกะมาส)

ปาไลดา นันท์เดชขจร: การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย (AN ECONOMIC ANALYSIS OF FERTILITY IN THAILAND) อ. ที่ปรึกษา: อ.ดร. พิษณุเดช เษฎาจักร, 94 หน้า. ISBN 974-332-580-8.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย และเปรียบเทียบปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะเจริญพันธุ์ ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล รวมทั้งเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี 3 กลุ่มอายุ ได้แก่ อายุ 15-24, 25-34, และ 35-49 ปี โดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ตามแนวความคิดเศรษฐศาสตร์จุลภาคว่าด้วยภาวะเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของการเพิ่มขึ้นของรายได้และการศึกษาของสตรีที่มีผลต่อต้นทุนเสียโอกาสของเวลาและภาวะเจริญพันธุ์ ข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้มาจาก ข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2533 และข้อมูลสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2533

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีทางบวก ในภาพรวม ได้แก่ อายุ และศาสนาอิสลาม ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ทางลบ ในภาพรวม ได้แก่ อายุยกกำลังสอง รายได้ และจำนวนปีการศึกษา ซึ่งผลที่ได้นี้แสดงว่า สตรีจะมีจำนวนบุตรเพิ่มขึ้นเมื่ออายุสูงขึ้น แต่เมื่อมีอายุสูงขึ้นจนถึงระดับหนึ่ง จำนวนบุตรจะลดลงอย่างช้าๆ และสตรีที่มีรายได้และระดับการศึกษาสูงจะเลือกมีบุตรจำนวนน้อยลง อย่างไรก็ตาม รายได้ของสตรีที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยอื่นๆ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย จะคล้ายคลึงกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี ในภาพรวม ดังกล่าวแล้วข้างต้น และเมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี จำแนกตามกลุ่มอายุและเขตที่อยู่อาศัย พบว่า มีเพียงรายได้ของสตรีและจำนวนปีการศึกษาของสตรีเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในทุกกลุ่มอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล กล่าวคือ รายได้สตรีและจำนวนปีการศึกษามีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับภาวะเจริญพันธุ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นในรายได้และโอกาสทางการศึกษาของสตรีจะทำให้ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีลดลง ส่วนการคุมกำเนิดของสตรีในทุกกรณี พบว่า แม้จะมีนัยสำคัญทางสถิติแต่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะเจริญพันธุ์ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ ทั้งนี้เพราะลักษณะคำถามในสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2533 ไม่สะท้อนให้เห็นความถี่ในการใช้อุปกรณ์คุมกำเนิด

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์
ปีการศึกษา 2541.....

ลายมือชื่อนิติกร ปาไลดา นันท์เดชขจร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C860176 ECONOMICS
: MAJOR
KEY WORD: Fertility / Economic Analysis

PALIDA NANDEJKAJORN: AN ECONOMIC ANALYSIS OF FERTILITY IN THAILAND.

THESIS ADVISOR: PHITSANES JESSADACHATR, Ph.D. 94 pp. ISBN 974-332-580-8.

The objectives of this study are to identify the influence of economic, social and demographic factors on fertility in Thailand, and to compare factors affecting fertility between municipal and non-municipal areas, and among the three age groups i.e. 15-24, 25-34, and 35-49 years. The study is base on the theoretical framework of microeconomics of fertility, especially the effect of an increase in income women's income and education on their opportunity cost of time and, thus, on fertility. Data used for analysis is obtained the 1990 Population and Housing Census of Thailand and the 1990 Social-economics survey.

The findings of this study indicate that, for the whole country, factors which have positive effect on fertility are age and Isalam religion, while the negative determinants of fertility are age-square, income, and year of schooling. Thus, fertility will increase as age increases until a certain age, theh decline slowly. Female with high income and high education prefers to have less children. However, female income does not have a strong impact on fertility though it is statistically significant, compare to other factors. Factors affecting fertility in the municipal and non-municipal areas are similar to the ones of the whole country. For the determinants of fertility according to age groups in the municipal and non-municipal areas, only income and education variables are statistically significant for every age group in the municipal and non-municipal areas. These two variables have a negative effect on fertility, which means an increase in income and educational opportunity will contribute to the reduction of fertility. The sign of contraception variable is unexpectedly positive for every model, which contradicts to the findings of other previous studies. This is probably because the questionnaire of the 1990 Population and Housing Census of Thailand does not reflect the frequency use of contraception device.

ภาควิชา.....เศรษฐศาสตร์.....
สาขาวิชา.....เศรษฐศาสตร์.....
ปีการศึกษา.....2541.....

ลายมือชื่อนิสิต.....พัลิดา นันต์เศษจอร์.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความช่วยเหลือของ ดร.พิเชณศ เจษฎาจักร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ รศ.ดร.อิสรา ศานติศาสน์ ที่ยอมสละเวลาอันมีค่าในการให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่างๆ ในงานวิจัยครั้งนี้ด้วยดีตลอดมา รวมทั้งขอขอบพระคุณ รศ.ดร. จุฑา มนต์ไพบูลย์ ประธานกรรมการ รศ.วรัญญา ภัทรสุข และ ผศ.ดร.โสทธิธร มัลลิกะมาส คณะกรรมการ ที่กรุณาให้ข้อคิดและคำแนะนำเพิ่มเติม เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนใคร่ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ พี่ชาย น้องสาว และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ติดตามสนับสนุนให้กำลังใจแก่ผู้เขียนเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

ท้ายนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความบกพร่องใดๆ ก็ตาม ผู้เขียนขออภัยแต่เพียงผู้เดียว และขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ปาลิดา นันทเดชขจร
21 พฤษภาคม 2542

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
ขอบเขตการศึกษา.....	4
นิยามศัพท์.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2. ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเชิงทฤษฎี.....	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
3. วิธีการศึกษา.....	31
แบบจำลองและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	31
แบบจำลองฟังก์ชันของรายได้.....	32
แบบจำลองภาวะเจริญพันธุ์.....	33
ข้อมูลและการเลือกตัวอย่างศึกษา.....	39
4. ผลการศึกษา.....	41
ลักษณะทั่วไปของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....	41
ผลการประมาณการฟังก์ชันของรายได้.....	54
ผลการประมาณการภาวะเจริญพันธุ์.....	54
ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะเจริญพันธุ์ ในภาพรวม.....	56

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย.....	58
ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยและ กลุ่มอายุสตรี.....	62
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ในงานวิจัยนี้เปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่นๆ.....	75
5. สรุปและข้อเสนอแนะ.....	79
สรุปผลการศึกษา.....	79
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	81
รายการอ้างอิง.....	82
ภาคผนวก ก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ.....	87
ภาคผนวก ข การทดสอบ Chow Test.....	89
ประวัติผู้เขียน.....	94

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 รายละเอียดของตัวแปรตามแบบจำลอง.....	35
3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระที่คาดหวัง.....	40
4.1 ร้อยละของสตรีที่สมรส จำแนกตามอายุสตรี.....	43
4.2 รายได้เฉลี่ยของสตรี จำแนกตามอายุ.....	44
4.3 ร้อยละของสตรีที่สมรส จำแนกตามอาชีพของสตรี.....	45
4.4 ร้อยละของสตรีที่สมรส จำแนกตามสถานภาพการทำงานของสตรี.....	46
4.5 ร้อยละของสตรีที่สมรส จำแนกตามอายุของสตรีและเขตที่อยู่อาศัย.....	48
4.6 การประมาณจำนวนปีการศึกษาของสตรี.....	49
4.7 ร้อยละของสตรีที่สมรส จำแนกตามศาสนาและเขตที่อยู่อาศัย.....	50
4.8 ร้อยละของสตรีที่สมรส จำแนกตามการใช้การคุมกำเนิดและเขตที่อยู่อาศัย.....	52
4.9 ร้อยละของสตรีที่สมรส จำแนกตามจำนวนบุตรเกิดรอดทั้งหมด และเขตที่อยู่อาศัย.....	53
4.10 ผลการประมาณการแบบจำลองภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี อายุระหว่าง 15-49 ปี ในภาพรวม.....	57
4.11 ผลการประมาณการแบบจำลองภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี อายุระหว่าง 15-49 ปี ในเขตเทศบาล.....	59
4.12 ผลการประมาณการแบบจำลองภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี อายุระหว่าง 15-49 ปี นอกเขตเทศบาล.....	60
4.13 ผลการประมาณการแบบจำลองภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี อายุระหว่าง 15-24 ปี รวมทุกเขตที่อยู่อาศัย.....	64
4.14 ผลการประมาณการแบบจำลองภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี อายุระหว่าง 15-24 ปี ในเขตเทศบาล.....	65
4.15 ผลการประมาณการแบบจำลองภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี อายุระหว่าง 15-24 ปี นอกเขตเทศบาล.....	66

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.16 ผลการประมาณการแบบจำลองภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี อายุระหว่าง 25-34 ปี รวมทุกเขตที่อยู่อาศัย.....	67
4.17 ผลการประมาณการแบบจำลองภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี อายุระหว่าง 25-34 ปี ในเขตเทศบาล.....	68
4.18 ผลการประมาณการแบบจำลองภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี อายุระหว่าง 25-34 ปี นอกเขตเทศบาล.....	69
4.19 ผลการประมาณการแบบจำลองภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี อายุระหว่าง 35-49 ปี รวมทุกเขตที่อยู่อาศัย.....	71
4.20 ผลการประมาณการแบบจำลองภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี อายุระหว่าง 35-49 ปี ในเขตเทศบาล.....	72
4.21 ผลการประมาณการแบบจำลองภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี อายุระหว่าง 35-49 ปี นอกเขตเทศบาล.....	73
4.22 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ในงานวิจัยนี้เปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่นๆ.....	76
ก.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ (Correlation Coefficients).....	88